

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

R.T. BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/47924

Karar Tarihi : 29/5/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Mehmet AKTEPE
Başvurucu : R.T.
Vekili : Av. Muhammed Tarık İNCE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle o tarihte astsubay olarak görev yapan başvuru hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvuru kişinin silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 26/11/2019 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede, başvuru kişinin HTS kayıtlarına göre kendisi gibi astsubay olan A.D. ve A.T. ile

ardışık olarak arandığını ve tanık E.Ç.nin ifadesine göre sohbet adı verilen örgütsel toplantılara katılmak suretiyle üzerine atılı suçu işlediğini iddia etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmeye başlanmıştır. Mahkeme, yetkisizlik kararı vererek dosyayı yetkili ve görevli Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir.

5. Yetkisizlik kararı üzerine Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanan yargılamada 27/12/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra tanık E.Ç.nin zorla getirilmesine, tanıklar A.D. ve A.T.nin ise istinabe yoluyla dinlenilmesine karar verilmiştir. Ayrıca Mahkeme, başvurunun kullandığını kabul ettiği 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 1/1/2014 tarihinden itibaren görüşme dökümlerinin Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) istenmesine, cevap geldiğinde resen seçilecek bir bilirkişiye tevdi edilmesine, başvurunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan hakkında işlem yapılan diğer şüpheli ve sanıklar ile irtibatını gösterir HTS analiz raporu düzenlenmesinin istenmesine karar vermiştir.

6. Duruşma, dört celsede bitirilmiştir. İlk celsede, tanıklar A.D. ve A.T.nin istinabe yoluyla alınan beyanları başvuruca okunmuş; diyecekleri sorulmuştur. Tanık A.D. başvurunun mesai arkadaşı olduğunu, Çiğli 2. Ana Jet Üs Komutanlığında beraber çalıştıklarını, başvurunun örgüt üyesi olup olmadığı konusunda herhangi bir bilgisi olmadığını, sadece görevlerinden dolayı birlikte olduklarını ve özel hayatlarında görüşmediklerini belirtmiştir. Tanık A.T. ise astsubay olarak görev yaptığını, İzmir'de çalıştığı dönemde başvuruyla aynı komutanlıkta ama farklı birliklerde görev yaparken tanıştıklarını, birbirlerini yalnızca iş amaçlı görev bildirmek için aradıklarını, başvurunun sohbetlere katılıp katılmadığını, himmet verip vermediğini bilmediğini, söz konusu sabit hat aramaları hakkında bilgisi olmadığını beyan etmiştir.

7. Başvuruca Tensip Tutanağı ve 10/1/2020 tarihli bilirkişi raporu okunmuş, diyecekleri sorulmuştur. Raporda başvuruca ait 0554 ... 86 numaralı GSM hattına ilişkin HTS kayıtları incelenerek 1/1/2014-29/12/2019 tarihleri arasında başvurunun FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan 110 kişi adına kayıtlı 128 GSM hattı ile telefon irtibatının olduğu ve aynı tarihler arasında FETÖ/PDY bünyesinde mahrem imam olan iki kişi adına kayıtlı GSM hattı ile de telefon irtibatının olduğu belirlenmiştir. Mahkeme, başvurunun ardışık ve periyodik olarak arandığı iddia olunan sabit telefon hatlarına ait kayıtların celbi için müzekkere yazılmasına, cevap verildiğinde kayıtların bilirkişiye tevdi ile ardışık ve periyodik aramalar yönünden rapor aldırılmasına karar vermiştir.

8. Mahkemece celse arasında beyanları temin edilen D.B.nin bir soruşturma kapsamında başvuru hakkında verdiği beyanları ikinci celsede başvuruca okunmuştur. D.B. bu ifadelerde başvuru ile sohbet adı verilen toplantılara katıldıklarını, kendileriyle ilgilenen mahrem imam K.nin sabit veya ankesörlü telefonlardan arayarak kendileriyle iletişim kurduğunu, maaş aldıkları bankadan yatan promosyon paralarının faiz olduğunu düşündükleri için bu paraları kendileriyle ilgilenen mahrem imama verdiklerini beyan etmiştir.

9. Üçüncü celsede, bilirkişi tarafından sunulan 20/5/2020 tarihli rapor ve tanık E.Ç.nin istinabe yoluyla alınan beyanı başvuruca okunarak diyecekleri sorulmuştur. Tanık E.Ç. başvuruunun da kendisi gibi astsubay olduğunu ve sohbet adı verilen toplantılara katıldıklarını beyan etmiştir. Ayrıca anılan bilirkişi raporunda:

- Başvuruunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 232 ... 64 numaralı sabit hattan 20/11/2012 tarihinde 23.07.40'ta arandığı ve görüşmenin 23 saniye sürdüğü, bu aramanın hemen öncesinde 23.05.06'da yine Astsubay A.D.nin arandığı,

- Başvuruunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 232 ... 00 numaralı sabit hattan 13/7/2013 tarihinde 17.12.24'te arandığı ve görüşmenin 18 saniye sürdüğü, bu aramanın hemen öncesinde 17.11.24'te yine Astsubay A.T.nin arandığı,

- Başvuruunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattının 232 ... 91 numaralı sabit hattan 17/8/2013 tarihinde 18.57.39'da arandığı ve görüşmenin 0 saniye sürdüğü, bu aramanın hemen ardından 18.57.48 ve 18.58.10'da Astsubay A.D.nin arandığı, bu aramaların hemen sonrasında 18.59.22'de tekrar başvuruunun arandığı ve görüşmenin 12 saniye sürdüğü,

- Başvuruunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattı ile 232 ... 20, 232 ... 69, 232 ... 14, 232 ... 69 ve 232 ... 51 numaralı sabit hatlar arasında 10/9/2012, 23/2/2013, 13/4/2013, 28/7/2013, 11/10/2013 ve 27/2/2014 tarihlerinde yedi kez münferit arama kaydı olduğu,

- Başvuruunun kullandığı 0554 ... 86 numaralı GSM hattı ile 232 ... 91 numaralı sabit hat arasında 18/2/2014 tarihinde bir kez peş peşe telefon irtibatı olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.

10. Aynı celsede iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Mahkeme, başvuru ve müdafinin esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlamak için talep ettikleri sürenin verilmesine ve duruşmanın ertelenmesine karar vermiştir.

11. Mahkeme, son celsede başvuruunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiş; gerekçeli kararda başvuruunun tanık beyanlarına göre sohbet adı verilen örgütün dışarıya açık olmayan toplantılarına katıldığını, 10/1/2020 tarihli bilirkişi raporuna göre FETÖ/PDY kapsamında haklarında işlem yapılan kişiler ve mahrem imamlarla çok sayıda telefon görüşmesi yaptığını, 20/5/2020 tarihli bilirkişi raporuna göre astsubay olan başvuruunun aynı rütbede ve aynı kuvvete mensup kişilerle sabit hatlardan arızık ve periyodik olarak arandığını belirtmiştir.

12. Başvuru, istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra hükme gerekçe yapılan tanıkların mahkeme önünde dinlenmediğini ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek 7/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Başvuru, nihai hükmü 4/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı, A.D.nin kendisine ilişkin olarak FETÖ/PDY kapsamında yürütülen soruşturmada başvuru aleyhine 24/11/2020 tarihinde müdafisinin de bulunduğu sırada verdiği ifadeyi ve Teşhis Tutanağı'nı Mahkemeye 28/12/2021 tarihinde göndermiştir. A.D. ifadesinde başvuru ile diğer tanık D.B.nin kendisiyle aynı sohbet grubunda olduğunu ve sohbetleri mahrem imam K.nın verdiği beyan etmiştir.

15. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; mahkûmiyet kararında beyanına yer verilen tanıkların duruşmada dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde;

i. İlgili yargılama merciinin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyumsuzlukla ilgili varlığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle başvurunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

ii. Başvurucuya, hakkında beyanda bulunan ve istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların ifadelerinin okunduğu ve başvurunun bu beyanlara karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği vurgulanmıştır. Mahkemece söz konusu tanık beyanları dışında gerekçeli kararda yer verilen delil ve değerlendirmelerle başvuru hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu ileri sürülmüştür.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

19. Başvurunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında *tanık* kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve *tanık sorgulama hakkı* ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (*Atıla Oğuz Boyalı* [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; *Selçuk Demir* [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; *AZ. M.* [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015; *Baran Karadağ* [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015; *Orhan Güleriyüz* [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın, aleyhine olan

tanıkları sorguya çekme veya çekirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınaıma imkânına sahip olması adil bir yargılama yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulama imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörölmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleriyüz, § 35).

22. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulama imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulama imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütölüp yürütölmediğı ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleriyüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleriyüz, § 40).

23. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliğı esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim önünde ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğrulayılık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılama hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğrulayılık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve duruşmada tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, §§ 43-46).

24. Sanığın aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin önünde yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılama hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğı konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorumladığı şekilde değil savunma

makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla tanığın hukuki durumunu *önemli ölçüde etkileyecek* tanıkları duruşmada dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricinde alınan beyanlarını içeren tutanakların veya yazılı açıklamaların *duruşmada okunması* duruşmada dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. *Erdal Sonduk*, § 45).

25. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili tek bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada *mutlaka* dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçmez. Anılan hükmün gerekçesinde de "*Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir.*" denilerek bu husus vurgulanmıştır (*Erdal Sonduk*, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/9 MD.213, K.2021/118; (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

26. Somut olayda Mahkemece tanık E.Ç.nin istinabe yoluyla alınan başvuru aleyhindeki beyanları ile tanık D.B.nin kendisine ilişkin soruşturma kapsamında başvuru aleyhinde verdiği beyanları başvuru ve müdafine okunmuş ancak tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin olarak herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin olarak bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin olarak geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

27. Testin ikinci aşaması uygulanırken *delilin tekliği*nden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, *delilin belirleyiciliği*nden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme potansiyeli olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Baran Karadağ*, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin *belirleyici* olup olmadığı sadece başvurunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırda uzaklaşarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Hasan Batı* [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılama güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırda uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin *tek* olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırda uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin *belirleyici* delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha

yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

28. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin *tek* veya *belirleyici* delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfilik içerdığı hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvuru aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda da Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür.

29. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (*Murat Albayrak* [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132; ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

30. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik olarak yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda "*gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aramayı aramadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı*" hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenletilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 5271 sayılı Kanun'un 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafii okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir.

31. Somut olayda sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvuru ile ardışık olarak arandıkları tespit edilen ve başvuru ile de aynı rütbede olan A.D. ve A.T.'nin tanık sıfatıyla Mahkemece dinlenmediği açıktır. Özellikle başvuruyla birlikte ardışık arandığı tespit edilen tanık A.D.'nin kendisine ilişkin yürütülen soruşturma kapsamında başvuru aleyhine verdiği ve aynı zamanda diğer tanık D.B.'nin de beyanlarıyla paralel olan beyanları mahkûmiyet kararı kesinleştikten sonra dosyaya girmiştir. Kaldı ki Yargıtayın, sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemine ilişkin uygulamaların delil değerini tartıştığı kararlarında (bkz. § 29) belirtilen araştırmalar da Mahkemece yapılmamıştır.

32. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmıştır.

33. Öte yandan somut olayda, askerî mahrem yapılanmaya ve örgütsel iletişime dair anlatımları başvuru hakkındaki delillerin değerlendirilmesinde dikkate alınan tanık D.B.nin kendisine ilişkin soruşturmada verdiği beyanların duruşmada başvuruca okunmasıyla yetinilmiştir. Başvurucunun askerî mahrem imam takibinde örgütsel toplantılara katıldığına dair beyanda bulunan tanık E.Ç. ise istinabe suretiyle dinlenmiştir. Böylelikle başvuruca, mahkûmiyet kararında değerlendirmeye alınan hiçbir tanığı sorgulama imkânı bulamamıştır.

34. Başvuruca; FETÖ/PDY soruşturmaları kapsamında haklarında işlem yapılan kişiler ve mahrem imamlarla çok sayıda telefon görüşmesi yaptığına dair tespitin bulunmasına, GSM hattına sabit veya ankesörlü telefonlar aracılığıyla yapılan ardışık ve periyodik aramalara ve duruşmada dinlenmeyen D.B. ve E.Ç.nin beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Tanık A.D.nin başvuruca aleyhine verdiği beyanlar ve fotoğraf tespiti ise dosyaya sonradan girdiği için kesinleşen mahkûmiyet kararında dikkate alınamamıştır.

35. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının başvuruca silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ağırlıkta dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren *tek* olmasa da *belirleyici* nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

36. Yargılama sürecinde başvuruca olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Ancak Mahkemenin 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin *"...tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır."* şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen sözü edilen tanığı SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin olarak bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvuruca, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamıştır. Bu yüzden tanığın gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanığın beyanda bulunurken ve sorulara cevap verirken gösterdiği reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinmemiş, doğruluğu test edilmiş tanık beyanlarını hükme esas alamamıştır.

37. Doğrudan doğruyalık ilkesine de aykırılık oluşturan bu durumun uyumsuzluğun aydınlatılmasında bir zafiyete yol açma riski bulundurduğu açıktır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Selçuk Arslan* [GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025, § 94). Sonuç olarak doğrudan doğruyalık ilkesi kapsamında güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadesinin cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde *belirleyici* ölçüde esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda *somut olayda hiçbir şekilde dinlenmemiş ve dinlenmesi için de herhangi bir çaba gösterilmemiş* tanıkların duruşmada veya SEGBİS gibi vasıtaların kullanılması suretiyle dinlenilmesi sağlanmaksızın yazılı beyanlarının hükme esas alınmasının bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamışlardır.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tutar belirtmeksizin maddi ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten yargılama mercilerine aittir (*Orhan Kılıç* [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

42. Bunun yanında tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. *Musa Yılmaz Acar* [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

43. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/561, K.2020/138) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/5/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Yerel mahkemece, başvuru tarafından kullanılan GSM hattına ilişkin HTS kayıtları bilirkişi marifetiyle incelenilmiş, söz konusu hattın 1.1.2014 ila 29.12.2019 tarihleri arasında FETÖ/PDY kapsamında hakkında işlem yapılan 110 farklı kişi adına kayıtlı 128 farklı GSM hattı ile irtibatlı olduğu belirlenmiştir. Yine bir soruşturma kapsamında başvuru hakkında beyanları alınan D.B.'nin beyanları başvurucuya okunmuştur. D.B. beyanında, başvuru ile sohbet adı verilen toplantılara katıldıklarını, kendileri ile ilgilenen K. isimli mahrem imamın sabit ve ankesörlü telefondan arayarak kendileri ile irtibat kurduğunu, promosyon ödemelerinin faiz olduğu gerekçesi ile mahrem imama verdiklerini belirtmiştir. Dosya kapsamında yerel mahkemece tanıklar A.D. ve A.T. istinabe yoluyla dinlenmiş, bu tanıkların beyanı başvurucuya okunmuş ve diyecekleri sorulmuştur. Yine tanık E.Ç. istinabe yoluyla dinlenmiş olup, E.Ç. beyanında başvurunun da kendisi gibi ast subay olduğunu, sohbet adı verilen toplantılara katıldıklarını beyan etmiştir. Bu beyan da duruşmada başvuru okunmuş ve diyecekleri sorulmuştur. 20.05.2020 tarihli bilirkişi raporunda başvurunun kullandığı GSM hattının 20.11.2012 tarihinde sabit hattan arandığı ve 23 sn. görüşme gerçekleştiği, aynı hattan hemen öncesinde astsubay A.D.'nin arandığı, yine başvurunun başka bir sabit hattan 13.07.2013 tarihinde arandığı ve hemen öncesinde A.T.'nin arandığı, yine başka bir sabit hattan 17.08.2013 tarihinde arama yapıldığı, 0 sn. görüşme gerçekleştiği, hemen sonrasında A.D.'nin iki kez arandığı ve sonrasında başvurunun tekrar aranarak 12 sn. görüşme gerçekleştiği, başvurunun kullandığı GSM hattı ile...numaralı değişik sabit hatlar arasında 10.09.2012 ila 27.02.2014 tarihleri arasında 7 münferit arama kaydı bulunduğu, yine başvurunun kullandığı GSM hattı ile ...91 no'lu sabit hat arasında bir kez peş peşe telefon irtibatının olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (*Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110*) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY'nin "Askeri Mahrem" yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontrollü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Somut olayda başvurunun, HTS kayıtlarına göre kendisi adına kayıtlı GSM hattı ile değişik tarihlerde askeri personelle ardışık olarak arandığı, yine hakkında soruşturma ya da kovuşturma yürütülen çok sayıda kişi ile irtibatta olduğu tespit edilmiştir. Başvurucu gibi astsubay olan ve istinabe yoluyla dinlenen tanıklardan E.Ç.'nin sohbete katıldıklarına ilişkin beyanı, yine D.B.'nin mahrem imam ile görüştüklerine ve irtibatta olduklarına dair beyanları HTS kayıtları ile birlikte değerlendirildiğinde, tanık delili başvuru hakkında terör örgütü üyeliğinden verilen mahkûmiyet hükmünün tek ve belirleyici delili niteliğini haiz değildir. Kaldı ki, başvuru, istinabe yoluyla dinlenen ve kendisine okunan tanık beyanlarına karşı diyecekleri sorulduğunda, tanıklara soru sormak istediğine ya da duruşmada bizzat dinlenilmesi gerektiğine dair yerel mahkemeye herhangi bir istemde bulunmamış, bu hususu kanun yollarında ileri sürmüştür.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42). Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında HTS kayıtlarını, bilirkişi raporlarını ve tanık ifadelerini değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında tanık delilleri yanında bilirkişi raporları ve HTS kayıtlarını da nazara aldığından sadece tanık deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Ömer ÇINAR